SPRAWOZDANIE Z XX JUBILEUSZOWEJ OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI PSYCHOLOGII ROZWOJOWEJ PT. „WIEDZA O ROZWOJU W POZNAWANIU CZŁOWIEKA” KRAKÓW, 13-16 CZERWCA 2011 ROKU

Refleksji nad związkami psychologicznej wiedzy o rozwoju człowieka z badaniami prowadzonymi w innych subdyscyplinach psychologii oraz wiedzą gromadzoną w ramach innych dziedzin nauki służyły obrady odbywającej się w dniach od 13 do 16 czerwca 2011 roku w Krakowie XX Jubileuszowej Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej. Organizatorem Konferencji była Sekcja Psychologii Rozwojowej Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz Instytut Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Instytut Psychologii Stosowanej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przewodniczącą Konferencji, a także Komitetu Programowego była prof. dr hab. Maria Kielar-Turska, a pracami Komitetu Organizacyjnego kierowała dr Dorota Czyżowska. Konferencja odbywała się pod patronatem Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dra hab. Karola Musioła.

Miejsce Konferencji nie było przypadkowe, gdyż właśnie w Krakowie w 1991 r. powołana została Sekcja Psychologii Rozwojowej Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, a już w styczniu 1992 r. w Przegorzałach pod Krakowem odbyła się I Ogólnopolska Konferencja Psychologów Rozwojowych (pierwotna nazwa tych cyklicznych, dorocznych konferencji). Powrót do źródeł oraz spojrzenie na przebytą drogę, zwłaszcza w działalności poznawczej, podejmowanej przez środowisko polskich psychologów rozwoju, były oczywistym kontekstem prezentacji aktualnych badań, a zwłaszcza toczonych w trakcie Konferencji dyskusji. Jubileuszowy charakter konferencji został zauważony i doceniony przez władze Uniwersytetu Jagiellońskiego, które z tej okazji otworzyły przed uczestnikami Konferencji podwoje znamienitych wnętrz Auli Collegium Novum. Dzięki temu wykłady plenarne odbywały się w szczególnej scenerii, co tworzyło niepowtarzalną aurę tej znaczącej w historii Sekcji Psychologii Rozwojowej PTP Konferencji.

Konferencję otworzyła mową powitalną przewodnicząca Sekcji Psychologii Rozwojowej PTP prof. dr hab. Maria Kielar-Turska, przedstawiając rys historyczny dotychczasowej działalności Sekcji, ze szczególnym podkreśleniem roli dorocznych, ogólnopolskich konferencji, by na tym tle wskazać na specyfikę aktualnej. Jej charakterystyczny rys stanowiła z jednej strony interdyscyplinarność ujęć poznawczych człowieka, uwzględniających wiedzę o jego rozwoju, a z drugiej implementacja tej wiedzy w szerokim zakresie nauk przyrodniczych i humanistycznych. Dostrzeżenie obszarów i perspektyw możliwej współpracy badaczy i praktyków reprezentujących te obszary nauki daje szansę poszerzenia horyzontów rozwoju także samej psychologii rozwojowej. Szczególną uwagę prof. Kielar-Turska zwróciła na postęp wiedzy w odniesieniu do okresu życia między dorastaniem a dorosłością, wyodrębnianie się specyficznego okresu rozwojowego zwanego stającą się dorosłością, a także na proces starzenia się jako

zadanie rozwojowe – świadome, twórcze i kompetentne podjęcie tego zadania daje szansę satysfakcjonującego starzenia się.

Wprowadzający w obrady wykład prof. dr hab. Janusza Trempały pt. „Psychologia rozwojowa jako nauka o genezie życia psychicznego: przełomowe odkrycia i kierunki przyszłych badań" wyostrzył spojrzenie na pojawiające się w kontekście tej problematyki zagadnienia teoriopoznawcze, metodologiczne, a nawet ontyczne. Podejmując kwestie dotyczące natury zmian rozwojowych, ich mechanizmu, a także stosowanych do ich empirycznego ujmowania metodologii, przedstawił przełomowe dokonania w tych obszarach psychologii. Refleksja nad aktualnym stanem badań wskazuje na potrzebę redefinicji pojęcia rozwoju, konstruowania ogólnego modelu rozwoju człowieka oraz opracowania narzędzi statystycznych umożliwiających wnioskowanie dotyczące dynamiki zmian rozwojowych. Na tym tle ukazane zostały kierunki postulowanych przyszłych badań, które prowadziłyby do istotnych postępów w psychologii rozwojowej jako nauce o genezie życia psychicznego człowieka i dokonujących się w całym cyklu życia zmianach rozwojowych.

Wykład inauguracyjny stał się punktem odniesienia dla wykładów plenarnych, wygłaszanych przez badaczy reprezentujących obszary nauki rozwijające się przy udziale wiedzy o rozwoju człowieka, ale i dostarczające inspiracji do wyznaczania perspektyw dalszych badań nad psychicznym rozwojem człowieka. Wykład prof. dra hab. Marka Drwięgi pt. „Troska o siebie a rozwój człowieka, czyli o pewnej zapomnianej idei" prezentował filozoficzną koncepcję kształtowania się idei człowieczeństwa, w której właściwa troska o siebie odgrywa konstytutywną rolę. Prof. dr hab. Maria Flis w wykładzie pt. „Czy psychologia potrzebuje koncepcji ludzkiej natury?" przedstawiła szerokie uzasadnienie dla odpowiedzi twierdzącej na pytanie postawione w tytule, korzystając z argumentów dostarczanych przez współczesną antropologię filozoficzną i społeczną. Neuropsychologiczne ujęcie rozwoju człowieka w cyklu życia stało się kontekstem prezentacji przez dra hab. Krzysztofa Jodzio, prof. UG, specyfiki funkcjonowania mentalnego osób w wieku późnej dorosłości; w wykładzie „Neuropsychologia jesieni życia" przeanalizował on problem związku między procesem naturalnego obniżania się sprawności poznawczej a starzeniem się mózgu. Przyjmując za kanwę swych teoretycznych rozważań koncepcję Roberta Triversa, dr hab. Andrzej Łukasik, prof. WSZiP, w wykładzie pt. „Psychologiczne i społeczne konsekwencje ewolucyjnego konfliktu rodzice–potomstwo", przedstawił jego różne przejawy oraz rolę w „dostosowaniu", oznaczającym „prawdopodobieństwo przeżycia organizmu do wieku rozrodczego i pozostawienia po sobie potomstwa". Wykład dr hab. Grażyny Mendeckiej, prof. UŚ, „Aktywność własna jako czynnik rozwoju wybitnych twórców", odwołujący się do danych zaczerpniętych z analiz biograficznych, wskazał na znaczenie specyficznych cech osobowości sprzyjających aktywizowaniu imperatywu tworzenia i wykorzystywaniu potencjału twórczego w wybranej dziedzinie działalności. Na istotną rolę wiedzy o rozwoju dzieci i młodzieży w zapobieganiu szkodliwemu oddziaływaniu reklam medialnych zwróciła uwagę prof. dr hab. Ewa Nowińska w wykładzie „Ochrona dzieci przed reklamowym przekazem", wskazując na wady istniejących rozwiązań prawnych, co uzasadnia potrzebę monitorowania rynku reklam przez psychologów o odpowiednich kompetencjach.

Istotnym *novum*, w stosunku do dotychczasowych konferencji, wyrażającym jej tematyczną specyfikę, była dyskusja panelowa pt. „Czy wiedza o rozwoju człowieka jest potrzebna innym subdyscyplinom badań psychologicznych?”, zorganizowana i prowadzona przez prof. dra hab. Janusza Trempałę. Zaproponowane jako przedmiot dyskusji kwestie dotyczyły korzystania z psychologicznych teorii rozwoju człowieka, planów badań rozwojowych oraz wiedzy o rozwoju człowieka w działach psychologii, reprezentowanych przez zaproszonych uczestników panelu: prof. dra hab. Augustyna Bańkę – psychologia zarządzania, dr hab. Ewę Czerniawską, prof. UW – psychologia edukacji, prof. dra hab. Edwarda Nęckę – psychologia poznawcza, prof. dra hab. Piotra Olesia – psychologia osobowości, dr hab. Beatę Pastwę-Wojciechowską, prof. UG – psychologia sądowa, prof. dra hab. Grzegorza Sędka – psychologia społeczna. Dyskusja stała się interesującym forum wymiany myśli i konkretnych doświadczeń badawczych, a także spostrzeżeń dotyczących możliwości aplikacyjnych gromadzonej wiedzy, uwzględniającej aspekty rozwojowe, dzięki konfrontacji perspektywy poznawczej psychologii rozwoju człowieka z perspektywami specyficznymi dla innych subdyscyplin badań psychologicznych. Wypowiedzi uczestników panelu dotyczące przewidzianych w programie kwestii, jak również pojawiających się spontanicznie w trakcie dyskusji zagadnień wskazywały na wartość holistycznych ujęć analizowanych problemów, interdyscyplinarnych podejść badawczych, a zwłaszcza działań praktycznych integrujących rezultaty osiągnięć w zakresie psychologicznej wiedzy o człowieku. Paradygmat rozwojowy, dzięki swej uniwersalności, może w tym odegrać zasadniczą rolę.

Odbywających się w ramach Konferencji 11 sympozjów i 9 sesji tematycznych (obejmujących łącznie 125 referatów) ukazywało szerokie spektrum badań psychologów rozwoju reprezentujących wszystkie ośrodki naukowe. Dzięki temu program Konferencji odzwierciedlał zakres merytoryczny aktualnie prowadzonych w kraju badań, jak i stosowanych w nich rozwiązań metodologicznych. Zgodnie z charakterem Konferencji, podkreślającym rolę wiedzy o rozwoju człowieka zarówno w tworzeniu koncepcji poznawczych, jak i działalności praktycznej, sympozja i sesje tematyczne zawierały referaty łączące psychologię rozwoju człowieka i jej pogranicza – nie tylko inne subdyscypliny psychologii, lecz także i inne dziedziny nauki (m.in. socjologia, pedagogika, medycyna).

Również dwie sesje plakatowe, zorganizowane w ramach Konferencji, dawały wgląd w realizowane aktualnie projekty badawcze poprzez strukturyzację prezentowanych (25) plakatów według chronologii ujmowanych zjawisk rozwoju (sesja I: „Przegląd zagadnień rozwojowych w wybranych okresach życia”), a także według badanych funkcji psychicznych (sesja II: „Wybrane aspekty rozwoju poznawczego i emocjonalnego”). W trakcie tych sesji odbywał się konkurs – uczestnicy zapoznający się z plakatami mieli możliwość oddania głosu na najlepszą pracę. Podsumowanie konkursu, ogłoszenie wyników głosowania i wręczenie nagród laureatom odbyło się podczas zakończenia konferencji. W konkursie zwyciężyła praca mgr Małgorzaty Stępień-Nycz „Rola języka w rozwoju reprezentacji emocji”. Drugie miejsce uzyskała prezentacja autorstwa mgr Magdaleny Jelińskiej i dr hab. Wandy Zagórskiej, prof. UKSW, „Społeczne i osobowościowe uwarunkowania nadziei na sukces ludzi młodych”, a trzecie – plakat przygotowany przez dr Anetę Chybicką i Monikę Kwitniowską, zatytułowany „Rodzaje związku i czasu trwania a lęk związany ze świadomością własnej śmiertelności”.

W czasie Konferencji odbyły się dwa warsztaty, co stanowiło realizację, z pełnym powodzeniem, zgłaszanego od lat postulatu rozszerzania programu konferencji o takie formy, które tworzą pomosty między wiedzą teoretyczną a działalnością praktyczną wykorzystującą wiedzę o rozwoju człowieka. Uczestnicy Konferencji mieli więc możliwość udziału w warsztatach prezentujących narzędzia diagnostyczne rozwoju istotnych funkcji psychicznych: „Skala Zróżnicowanych Zdolności – II – prezentacja narzędzia do pomiaru zdolności poznawczych” (organizatorzy: mgr Anna Rybka, dr Irmina Rostek, mgr Aleksandra Jaszczak, mgr Michał Ochman) oraz „Prezentacja nowych narzędzi do badania inteligencji i rozwoju u dzieci” (organizator: mgr Diana Fecenec).

Znaczącym dorobkiem psychologów rozwoju człowieka, zwłaszcza angażujących się w działalność Sekcji Psychologii Rozwojowej i uczestniczących aktywnie w ogólnopolskich konferencjach, jest podręcznik akademicki *Psychologia rozwoju człowieka* pod redakcją prof. dra hab. Janusza Trempały, który ukazał się tuż przed Konferencją. W trakcie jej trwania odbyła się prezentacja tej ważnej publikacji. Uczestnictwo jej autorów w Konferencji dawało możliwość wymiany pierwszych spostrzeżeń i opinii.

Zorganizowana wystawa prezentująca programy dotychczasowych konferencji, materiały pokonferencyjne oraz dorobek czasopiśmienniczy: *Kwartalnik Polskiej Psychologii Rozwojowej* / *Psychologia Rozwojowa* oraz *Polish Quarterly of Developmental Psychology*, a także regularnie publikowane biuletyny Sekcji stanowiła istotny komponent obrazu dwudziestoletniego dorobku Sekcji.

Interesującym punktem programu naukowego Konferencji był wykład laureata Nagrody im. Stefana Szumana. Nagroda ta, ustanowiona przez Zarząd Sekcji Psychologii Rozwojowej PTP w 2004 roku, przyznawana jest za najlepszą pracę badawczą wykonaną w Polsce z dziedziny psychologii rozwoju człowieka. Jej celem jest promowanie polskich osiągnięć badawczych wnoszących wkład do wiedzy o rozwoju psychicznym człowieka w ciągu życia. W bieżącym roku Kapituła Nagrody uhonorowała pracę doktorską Tomasza Frąckowiaka *Poczucie jakości życia osób długowiecznych w kontekście cech osobowości, doświadczeń autobiograficznych i sposobu życia*, przygotowaną pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Straś-Romanowskiej. Laureat w swym wykładzie prezentującym wyniki nagrodzonej pracy zwrócił uwagę na wzrastającą systematycznie liczebność osób w grupie wiekowej 90+. Liczba stulatków w Polsce szacowana jest aktualnie na około 3 tysiące. Bardzo dobra kondycja psychiczna osób sędziwych skłania do stawiania pytań o predyktory pomyślnego starzenia się. Autor, dzięki zastosowaniu oryginalnych technik badawczych: metody projekcyjnej „Linia życia” (ujmującej indywidualne doświadczenia autobiograficzne) oraz „Skali ogólnego bilansu doświadczeń autobiograficznych”, zgromadził obszerny materiał empiryczny, pozwalający wskazać psychologiczne czynniki i właściwości osobowościowe charakteryzujące osoby długowieczne. Niewątpliwym walorem tego wykładu była prezentacja osób uczestniczących w badaniach – poprzez ich fotografie i wypowiedzi, dające ujmujący, plastyczny obraz osób będących rzeczywistym przykładem osiągnięcia kreślonych w ujęciach *life-span* perspektyw rozwoju człowieka.

W czasie Konferencji miały miejsce także wydarzenia związane z działalnością organizacyjną Sekcji Psychologii Rozwojowej PTP: Zebranie Zarządu Sekcji oraz Zebranie sprawozdawczo-wyborcze. W sprawozdaniu z działalności Sekcji jej przewodni-

cząca, prof. Kielar-Turska, wskazała na główne kierunki aktywności naukowej: organizowane dorocznie ogólnopolskie konferencje, seminaria śródroczne – połączone z prezentacją działalności badawczej organizującego je ośrodka naukowego, publikowanie czasopisma *Psychologia Rozwojowa* oraz biuletynów zawierających sprawozdania z seminariów. Zebranie plenarne członków Sekcji w tajnym głosowaniu wyłoniło zarząd Sekcji na następną kadencję, którego działalności przewodniczyć będzie prof. dr hab. Maria Kielar-Turska.

Jubileuszowy charakter XX Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej podkreśliło uhonorowanie wyróżnieniami osób działających na rzecz środowiska polskiej psychologii rozwojowej. Przyznanymi przez Kapitułę Odznaczeniami za Zasługi dla Psychologii Rozwoju uhonorowani zostali: prof. dr hab. Adam Niemczyński – inicjator i współzałożyciel Sekcji, prof. dr hab. Janusz Trempała – współzałożyciel Sekcji oraz prof. dr hab. Maria Kielar-Turska – współzałożycielka i wieloletnia przewodnicząca Sekcji. Kapituła Odznaczeń Sekcji Psychologii Rozwojowej przyznała także Dyplomy Uznania za aktywną działalność na rzecz Sekcji: dr Marcie Białeckiej-Pikul, prof. dr hab. Marii Czerwińskiej-Jasiewicz, dr Dorocie Czyżowskiej, dr. Michałowi Grygielskiemu, dr Annie Kołodziejczyk, dr hab. Hannie Liberskiej i dr hab. Annie Oleszkowicz.

W trakcie podsumowania Konferencji prof. dr hab. Maria Kielar-Turska poinformowała, że następna – XXI Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej odbędzie się w czerwcu 2012 r. w Uniwersytecie Zielonogórskim, a seminarium śródroczne – w lutym 2012 r. w Uniwersytecie im. Jana Kochanowskiego w Kielcach zaprosiła też do aktywnego udziału w tych wydarzeniach naukowych.

XX Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej dzięki bogatemu, koncepcyjnie spójnemu programowi naukowemu oraz bardzo dobrej organizacji, co w przypadku 143 uczestników (169 zgłoszeń) zasługuje na duże uznanie, stworzyła możliwość zapoznania się z aktualnymi dokonaniami polskich psychologów rozwoju, wymiany idei, konfrontowania podejść badawczych, dzielenia się uwagami dotyczącymi prezentowanych rezultatów badań. Jak każda z dotychczasowych konferencji, szczególnie ta, jako jubileuszowa, była okazją do konsolidacji środowiska psychologów rozwoju, refleksji nad wspólnie przebytą drogą. Spojrzenie w przeszłość przy licznych okazjach, co zawsze towarzyszy jubileuszowym wydarzeniom, dostarczało przykładów świadczących o tym, że minione 20 lat było okresem zapisującym się pomyślnie w historii polskiej psychologii rozwojowej – niewątpliwie był to czas znaczącego rozwoju tej dyscypliny naukowej. Rozpoczynające się następne dwudziestolecie ma przed sobą równie pomyślne perspektywy i jak najlepsze szanse.

Michał Grygielski
Wyższa Szkoła Biznesu–National-Louis University